
[2023-39-RE](#)

Causa 2023-39-RE

(Puig Ariet c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 244-2023. Recurs d'empara

Sentència del 7 de setembre del 2023

BOPA núm. 111, del 20 de setembre del 2023

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 de maig del 2023, per la representació processal del Sr. Emili Puig Ariet, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat en la causa Delictes Majors 4900011/2014 (antiga DP-1532-5/13), la qual derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que s'adoptin les mesures necessàries amb caràcter urgent per fer cessar aquestes vulneracions, sense perjudici de la indemnització que es pugui generar derivada del retard constatat;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 12 de juny del 2023 que va admetre a tràmit, aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 30 de juny del 2023, pel Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini pel recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 30 de maig del 2013, la Batllia va dictar un aute de processament contra el Sr. Emili Puig Ariet per un presumpte delict major d'administració deslleial i per un presumpte delict major de falsejament de comptes socials; en aquell mateix aute es va decretar la seva presó provisional.

1.2. El 23 de juliol del 2013, la Batllia va decretar la llibertat provisional del Sr. Emili Puig Ariet condicionada a la prestació d'una fiança de 30.000,00 € amb la finalitat de garantir la seva presència el dia de la vista oral i una eventual condemna respecte a la responsabilitat civil que pogués derivar-se'n.

1.3. La representació processal del Sr. Emili Puig Ariet va presentar un procediment d'*habeas corpus* en què sol·licitava la llibertat del processat, la desestimació del qual va desembocar en la interposició d'un recurs d'empara que va ser resolt mitjançant sentència del 7 de setembre del 2013 -causa 2013-19-RE- que estimava parcialment les pretensions al·legades, declarant la vulneració del dret constitucional a ser informat dels fets que se li imputaven i de les raons jurídiques de la seva detenció.

1.4. Paral·lelament, la representació processal del recurrent també havia presentat recurs d'apel·lació contra l'aute de processament davant el Tribunal de Corts, i, posteriorment, contra la seva decisió desestimària, incident de nul·litat, que va desembocar en un segon recurs d'empara per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a una decisió fonamentada en Dret, a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial, a la defensa, a la presumpció d'innocència i, en els processos penals, al recurs, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

1.5. El 3 de febrer del 2014, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència, mitjançant la qual atorgava parcialment l'empara al recurrent -causa 2013-31-RE- considerant que les decisions impugnades havien vulnerat els drets a la defensa i a obtenir una decisió judicial fonamentada en Dret, desestimant la resta de peticions contingudes en aquest recurs d'empara.

1.6. La representació processal del recurrent va presentar un tercer recurs d'empara contra les resolucions que decretaven i confirmaven el secret del sumari de les diligències prèvies, per considerar que es vulneraven els seus drets a la jurisdicció, a una decisió fonamentada en Dret, a la defensa i al recurs.

1.7. El 3 de febrer del 2014, el Tribunal Constitucional va dictar una sentència, mitjançant la qual desestimava l'empara sol·licitada pel recurrent -causa 2013-32-RE.

1.8. El 23 de juny del 2020, la representació processal del Sr. Emili Puig Ariet va sol·licitar a la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia la devolució de la fiança, ja que es trobava en una situació de precarietat econòmica, agreujada per la crisi sanitària del moment.

1.9. El 21 d'agost del 2020, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute que decidia no donar lloc al retorn de la fiança esmentada.

1.10. El 22 de setembre del 2021, la batlle instructora de la causa va dictar una providència en què, en aplicació de l'article 121 del Codi de procediment penal, sol·licitava a les parts que demanessin la conclusió del sumari o la pràctica de les diligències que creguessin convenients.

1.11. El 30 de maig del 2023, la representació processal del Sr. Emili Puig Ariet va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat en la causa Delictes Majors 4900011/2014, la qual derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- Després d'exposar les actuacions dutes a terme en aquesta causa, així com la jurisprudència del Tribunal Constitucional i del Tribunal Europeu dels Drets Humans, el recurrent, aplicant els criteris utilitzats per aquestes jurisprudències al seu cas, considera que 10 anys des de l'inici de la causa sense que s'hagi encara jutjat és un termini molt superior a allò que hauria de durar qualsevol procediment.

- No hi ha cap complexitat en aquest afer que justifiqui aquesta durada fins i tot vergonyosa del procediment; al·lega una discriminació amb altres ciutadans les causes dels quals es jutgen més ràpid per raons polítiques, tot i la complexitat de les mateixes.

- Reconeix que malgrat hi puguin haver diverses parts en el procediment, les diligències no suposen cap complexitat tècnica, ni haurien d'haver requerit 10 anys per tancar el sumari.

- Per tant, del judici ponderat de la complexitat, de la durada i de les actuacions de les parts, queda clar que s'ha vulnerat el dret a un judici de durada raonable.

- Afegeix que la manca de resolució judicial i la impressió de l'aparcament de causes i de procediments suposen per a una societat democràtica un sentiment d'impunitat que es tradueix en la desconfiança en la Justícia, que deixa d'actuar quan es veuen involucrades persones amb càrrecs polítics o d'importància empresarial, perjudicant aquesta part que s'ha vist immersa en un procediment penal avui aturat, amb unes conseqüències mediàtiques que li han tancat les portes del món laboral.

- Manifesta que és innocent de les acusacions que se li imputen i no pot defensar-se de les males praxis realitzades durant la instrucció, perquè s'està evitant que la vista oral tingui lloc.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats i que s'adoptin les mesures necessàries amb caràcter urgent per fer cessar aquestes vulneracions, sense perjudici de la indemnització que es pugui generar derivada del retard constatat.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal constata que la durada global de la tramitació de la causa objecte d'anàlisi no es pot considerar raonable, ja que si bé la causa esmentada ha estat tramitada amb certa celeritat durant algunes etapes (essencialment fins al maig del 2017) a partir d'aquell moment hi ha hagut períodes en què, malgrat la complexitat i el volum de la causa, s'observen dilacions indegudes.

- El Ministeri Fiscal detalla fil per randa les actuacions realitzades fins al maig del 2017 i, per aquest motiu circumscriu les dilacions indegudes a partir d'aquesta data.

- Recorda les mancances estructurals i de mitjans processals, humans i materials que pateix la Justícia, particularment durant la tramitació d'aquesta causa i que qualifica de deficiència sistèmica que es perpetuarà en el temps, agreujada per la situació de pandèmia global i que també és una de les causes de l'estat de tramitació actual del procés.

- Per acabar, el Ministeri Fiscal demana al Tribunal Constitucional que estimi parcialment aquest recurs d'empara per la vulneració del dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Com s'ha exposat amb deteniment en els antecedents, de la numeració de les diligències prèvies que son a la base d'aquesta causa (DP-1532-5/13), com exposen el recurrent i el Ministeri Fiscal en els seus primers escrits d'al·legacions, es desprèn que les actuacions de naturalesa penal davant la jurisdicció ordinària es van iniciar l'any 2013. Ha transcorregut, doncs, poc més de deu anys sense que s'hagi acabat la fase instructora o s'hagi declarat l'arxivament de les actuacions o s'hagi obert la fase de plenari i del judici oral. Aquesta dada objectiva determina que el procés que ens ocupa no ha tingut una durada raonable. Així ho corrobora també el Ministeri Fiscal que analitza amb precisió els diversos períodes en els quals hi ha hagut major o menor actuació processal i una "*certa celeritat*". Això no obstant, resulta gairebé irrellevant aquesta anàlisi de la temporalitat de les distintes activitats instructores, perquè la durada d'un procés s'estén des del seu inici fins al final, amb independència de la freqüència de les actuacions que podran ser tingudes en compte a l'hora de valorar l'actuació dels òrgans judicials, però que no afecten a una durada que, per considerar-la raonable o indeguda s'ha d'apreciar de manera objectiva.

3.2. Abans d'entrar en la consideració de si concorren els altres elements que configuren la raonabilitat o no de la durada d'un procés, cal recordar que aquesta mateixa causa material ha donat lloc a tres intervencions d'aquest Tribunal Constitucional. Així, les sentències del 7 de setembre del 2013 (causa 2013-19-RE), i dos del 3 de febrer del 2014 (causa 2013-31-RE i causa 2013-32-RE). En la primera d'elles es va estimar parcialment el recurs d'empara contra la detenció efectuada per ofici del 28 de maig del 2013 i contra els autes de la Batllia del 29 de maig del 2013 i del Tribunal de Corts del 5 de juny del mateix any, perquè el recurrent no va ser informat dels fets que se li imputaven i de les raons jurídiques de la seva detenció. En la segona, es va estimar parcialment el recurs d'empara contra els autes de la Batllia del 30 de maig del 2013 i del Tribunal de Corts del 19 de juny i del 23 de juliol del 2013, que havien decretat la presó provisional del recurrent. Finalment, en la tercera es va desestimar el recurs d'empara contra l'aute de la Batllia del 27 de maig del 2013 que decretava el secret de les actuacions i contra els autes del Tribunal de Corts del 21 de juny i del 22 de juliol del 2013.

3.3. Aquest Tribunal en la seva sentència del 17 de gener del 2023 (causa 2022-60-RE) ha recordat els pressupòsits per a l'estimació de la durada irraonable o de la dilació indeguda d'un determinat procés judicial. Son: i) la llarga durada; ii) la manca relativa de complexitat; iii) el risc de la demora; iv) que la dilació no sigui deguda a la part que l'al·lega; i, v) la irrellevància del fet que la inactivitat sigui directament responsabilitat de l'òrgan judicial concernit. I ho ha fet, aplicant la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans. En un primer moment aquesta doctrina jurisprudencial es va

manifestar restrictiva en la sentència del 6 de maig de 1981, cas Buchholz c/ Alemanya. Després va ser notablement favorable en la sentència del 13 de juliol de 1983, cas Zimmermann i Steiner c/ Suïssa, i, en la sentència del 27 de juny del 2000, cas Frydlender c/ França. Posteriorment, s'ha mantingut en aquesta mateixa línia en la sentència del 27 de setembre del 2011, cas Ortuño Ortuño c/ Espanya, amb esment de les sentències del 16 de novembre del 2004, cas Alberto Sánchez c/ Espanya, i, del 9 de juny del 2009, cas Bendayan Azcantot i Benalal Bendayan c/ Espanya. Tots aquests requisits -els tres primers de naturalesa positiva, el quart de caràcter negatiu i el darrer de condició objectiva- es donen en aquest cas. Més de deu anys és un termini de molt llarga durada. El procés no té una complexitat fora d'allò que és normal. El recurrent pateix i assumeix el cost de la demora. No se li pot atribuir causalitat a la seva activitat processal. I resulten irrellevants els motius pels quals l'òrgan instructor o els seus col·laboradors tècnics -els perits policials andorrans o estrangers- no han actuat amb major celeritat, tot i les encertades manifestacions que en aquesta matèria efectua el Ministeri Fiscal en les seves al·legacions.

3.4. L'estimació de l'excessiva i indeguda durada del procés determina l'adopció d'aquelles mesures que l'article 92 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional estableix per tal que siguin adoptades per a la reposició del recurrent en la plenitud del seu dret a un procés de durada raonable. Aquest Tribunal ja ha fet ús d'aquesta possibilitat en diverses ocasions i darrerament en la seva sentència del 17 de gener del 2023 (causa 2022-60-RE) ja esmentada al fonament jurídic anterior. Per aquest motiu és procedent fixar a la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia un termini dins el qual haurà de culminar les diligències acordades o aquelles altres que resultin procedents i concloure el sumari, d'acord amb la decisió ja presa en la providència del 22 de setembre del 2021, tot i la petició del Ministeri Fiscal en el seu escrit del 22 de gener del 2022. En uns temps en els quals el dret comparat ens dona mostres de la voluntat dels legisladors dels països respectius, en el sentit que la instrucció d'un procés penal tingui una durada en el temps de caràcter prefixat, el lapse temporal transcorregut en aquest cas, des de l'inici de les actuacions, no és admissible. Aquest termini es fixa en sis mesos, prorrogables per uns altres sis, mitjançant resolució degudament fonamentada.

3.5. Finalment, cal fer referència a la indemnització sol·licitada per la part recurrent. És evident que l'estimació del recurs d'empara comporta, de conformitat amb l'article 92.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, una indemnització a determinar per la jurisdicció ordinària. En aquest cas hi ha un paràmetre a tenir especialment en compte. Mitjançant l'aute del 23 de juliol del 2013 es va acordar la llibertat de l'avui recurrent prèvia prestació d'una fiança de 30.000,00 €. Sol·licitada la devolució d'aquesta fiança, l'aute del 21 d'agost del 2020 va desestimar aquesta petició per considerar que es justificava també per l'assegurament de l'eventual responsabilitat civil derivada del delictes objecte del procediment. Per tant, la durada irraonable del procediment no només afecta als drets fonamentals a la jurisdicció i al procés degut de la part que demana l'empara, sinó que li causa evidents perjudicis econòmics, fet que haurà de ser tingut en compte per la jurisdicció ordinària al moment de fixar l'import de la indemnització.

3.6. L'estimació del recurs d'empara implica que no sigui procedent cap condemna especial en costes (article 92.4 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional *a contrario*).

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara 2023-39-RE interposat per la representació processal del Sr. Emili Puig Ariet contra la inactivitat en la causa Delictes Majors 4900011/2014.
2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.
3. Comminar la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia que adopti, en un termini màxim de sis mesos, prorrogable per decisió fonamentada en Dret per altres sis mesos, les mesures que estan en l'àmbit de les seves competències per fer cessar la vulneració d'aquest dret fonamental.
4. Declarar que el recurrent té dret a ser indemnitzat en la quantia que determini la jurisdicció ordinària mitjançant el procediment adient, d'acord amb els paràmetres establerts en el fonament jurídic 3.5 d'aquesta resolució.
5. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, al president de la Batllia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 7 de setembre del 2023.

Jean-Yves Caillet
President

Joan Manel Abril Campoy
Vicepresident

Dominique Rousseau Josep-D. Guàrdia Canela
Magistrat Magistrat